

DALSTRÖM, KATA

Luther och de lifegne / af Kata Dalström

Stockholm : Folkupplysningsföretagets förl.
1898

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

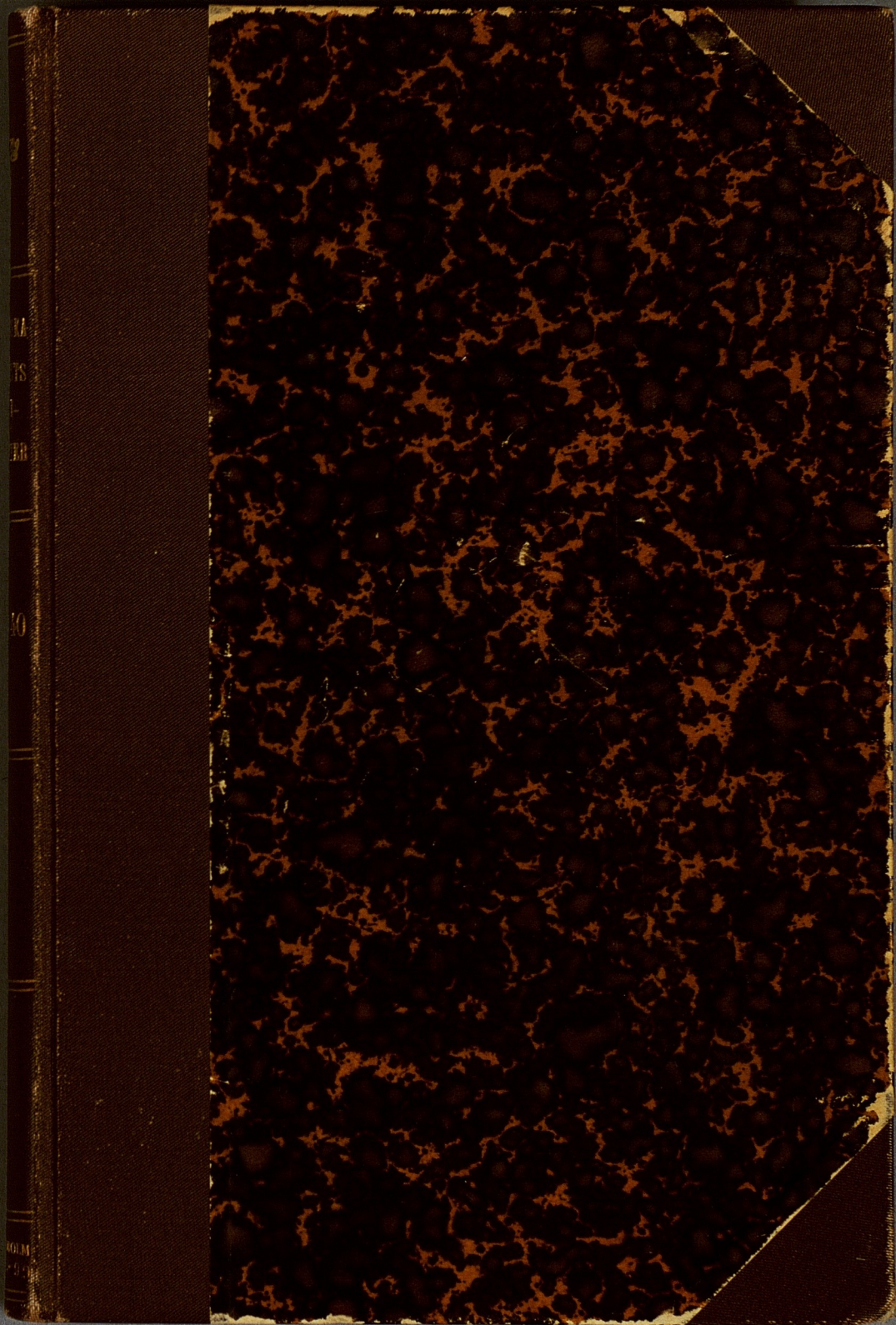
- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

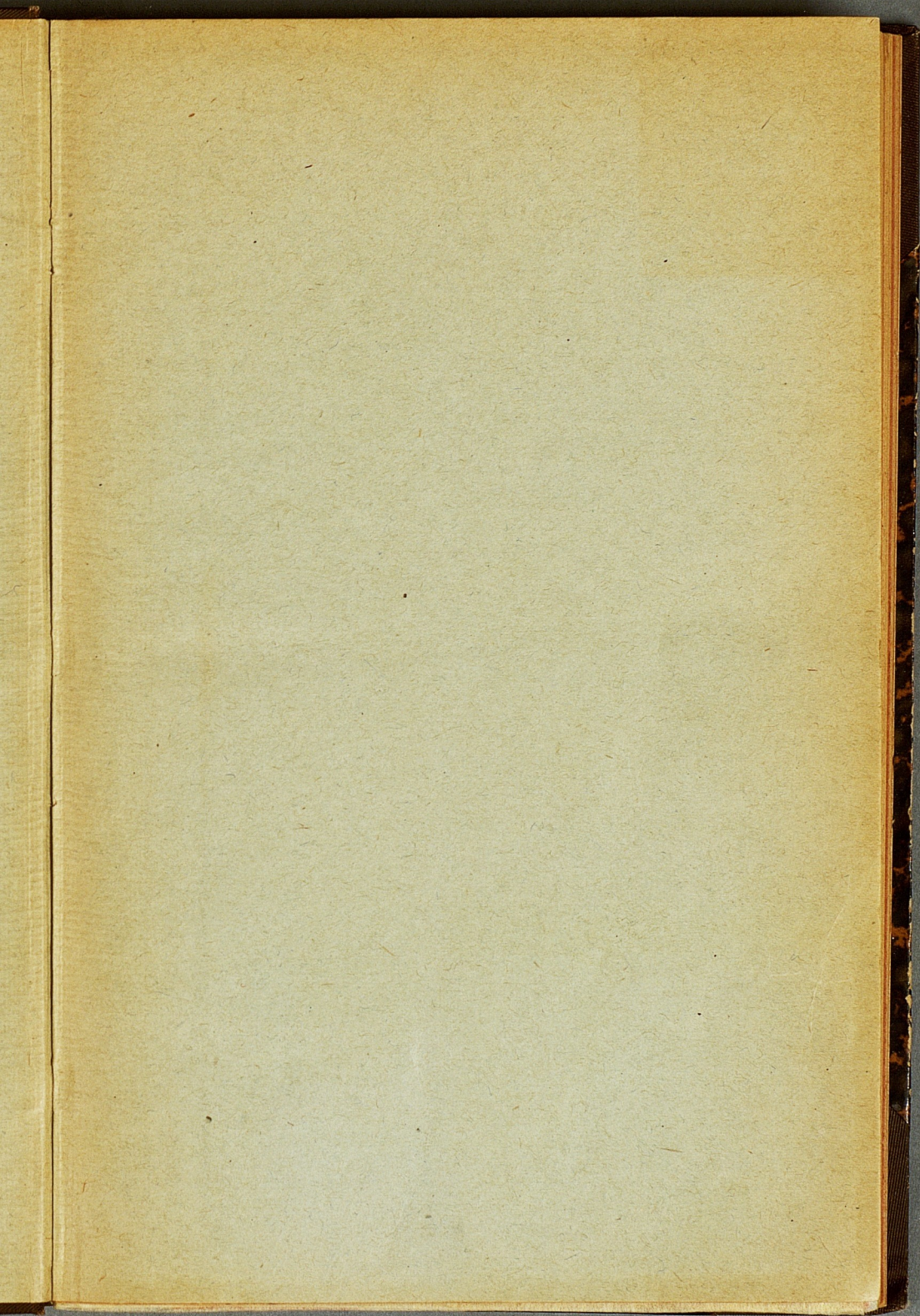
Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

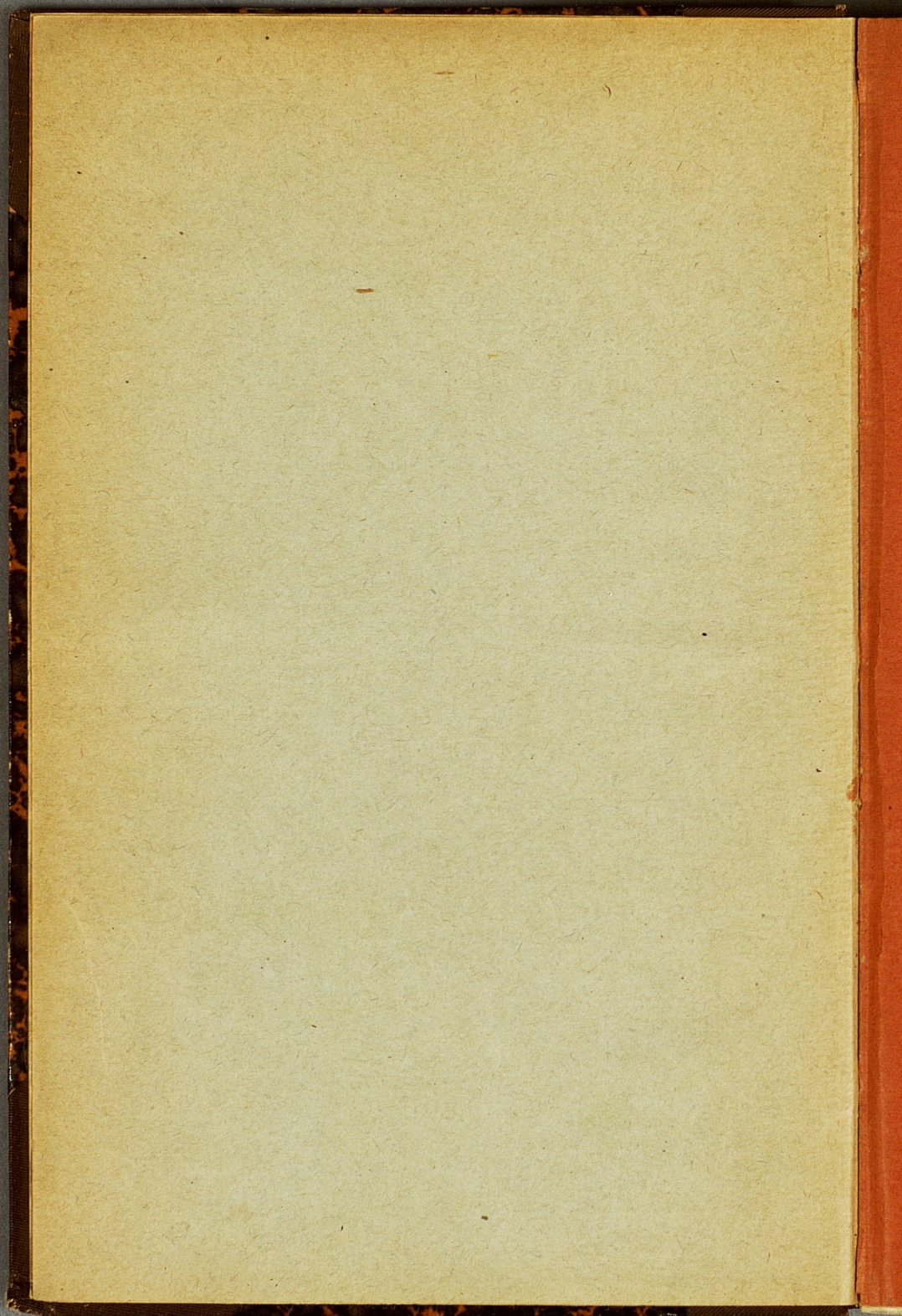
- <http://search.books2ebooks.eu/>

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

*Polygr.
Saml.*

Nr 32.

SVENSKA FOLKETS ÖRESKRIFTER.

Utgifna på Folkupplysningsföretagets förlag.

Redaktör. DAVID BERGSTRÖM.

Luther och de lifegne.

Af

Kata Dalström.

Pris : 5 öre.

(Eftertryck af en afhandling af K. H. Söderström)

Förlagsadress för meddelanden i de olika nummererna: Folkupplysningsföretagets
Redaktion, Stockholm.

För andra meddelanden: Heltäckningsföretagets, Söderströmska, Sönder-
borgs.

Stockholm, tryckt i boktryckeriet "Sönderborg".

Svenska Folkets Öreskrifter

utgifvas på det af Folkriksdagen grundlagda Folkuppläsningsföretagets förlag. Dessa skrifter utgå i massupplagor om 50,000 å 100,000 exemplar, och de äro *allt* prishilliga, endast 5 å 10 öre för hvarje skrift.

Svenska Folkets Öreskrifter äro afsedda att värksamt bidraga till svenska folkets *politiska och samhällseliga upplysning*. Närmare angifvet komma de att behandla ämnen företrädesvis inom följande hufvudområden:

historia och folkbeskrifning;
statsrätt och politik;
kommunalskenskap;
folkkräft;
sociologi (samhällslära);
nationalekonomi;
finansrätt (jämte skattelära och budgetfrågor);
industri- och jordbruksarbetarefrågor;
bonde- och jordbruksfrågor;
undervisningsfrågor;
allmänna kulturfrågor (jämte litterära frågor);
försvars- och militärfrågor;
statsstyrelse och ämbetsmannavälde;
juridik.

När därtill finnes anledning, kommer öreskrifternas text att beledsagas af illustrationer, grafiska framställningar o. s. v.

Det skall blifva redaktionens allvarliga bemödande att, i enlighet med den af Folkriksdagen utstakade planen, gifva öreskrifterna ett så godt och allsidigt innehåll som möjligt.

Men det är soka nog att innehållet blir af bästa slag. Redaktionen vill sätta som sitt ögonmärke, att dessa skrifter skola framtråda i en så klar och lättbegriplig form, att de därigenom och genom sin prishillighet kunna bärja sig väg till hvarje hem och salunda i egentlig mening, och fullt ut skola förljåna att kallas

Svenska Folkets Öreskrifter.

Stockholm 1897.

Redaktionen.

Öreskrifterna i dessa öreskrifter innehålla följande ämnen som hvara behandlas af Redaktionen.

eller statsvetning, samt hvarje öreskrift af sina utskott eller af öreskrifternas redaktion.

Nr 21.	Några ord om bakterier af doktor <i>Rikard von Post</i>	5 öre
" 22.	Social själfhjälj af redaktör <i>Axel Danielsson</i>	10 "
" 23.	Italienska bönder af Saxon (redaktören <i>Johan Lindström</i>)	10 "
" 24.	Tsar Peter af skriftställare <i>Verner von Heidenstam</i>	5 "
" 25.	Handledning i jaktvård af jägmästare <i>Hugo Samzelius</i>	10 "
" 26.	Gladstone af skriftställare <i>Emil Svensén</i>	10 "
" 27.	Bismarck och hans verk af filosofie doktor <i>O. W. Ahund</i>	10 "
" 28.	En resa genom Holland af lektorn bl. doktor <i>Johan Erikson</i>	10 "
" 29.	Onödig, onyttig, orättvis. Hvad våra motsämdare säga om rösträtsreformen af lektorn bl. doktor <i>Johan Bergman</i>	5 "
" 30.	Den politiska rösträtten och skattevärd af filosofie doktor <i>Knut Wicksell</i>	5 "
" 31.	Allmänbildning af <i>Wollner Froste</i>	5 "
" 32.	Luther och de lifegne af skriftställarinnan <i>Kata Dalström</i>	5 "
" 33.	Upplysning och frigörelse af skriftställarinnan <i>Hilda Andersson</i>	10 "
" 34.	Mogenhet och omogenhet af <i>L—1</i>	10 "
" 35.	Om läsning af skriftställarinnan <i>Ellen Key</i>	5 "

Folkupplysningsföretagets adresser.

Alla meddelanden i redaktionsärenden torde adresseras:
 Folkupplysningsföretaget.
 Redaktionen.

Stockholm.

Alla meddelanden som äro ämnade till föredrag, föreläsning och expedition, torde adresseras:
 Folkupplysningsföretaget.
 Expeditionen.

Stockholm.

Redaktören *Isak Isidorus* b. o. s. m. *Talbacka*
 vägen 45 B. Allm. tel. 1900.

Expeditionen är öppen dagligen kl. 11 i. m. till kl. 12 i. e. *Karna*
 husgatan 4.

Fästlappar och afskrifter, som äro Svenska folkskolas Örenskettar till förenad för omhändertagande eller granskning, torde besändigt öfverlämnas till öfverstyrelsens redaktion.

Svenska Folkets Öreskrifter

Nr 1.	Veta, vilja, vinna af redaktör <i>Mauritz Hellberg</i>	5 öre.
" 2.	Folkens vandringar af filosofi doktor <i>O. W. Ahnd</i>	10 "
" 3.	Profeterna — oppositionsmännen inom Israels folk af <i>L.</i>	10 "
" 4.	Ordens-humbugen af redaktör <i>Axel Svenson</i>	5 "
" 5.	Egna hem på egen förfva af skriftställare <i>J. Stalling</i>	5 "
" 6.	Lungsoeten och dess bekämpande af läkaren dr <i>Pavel Rosenius</i>	10 "
" 7.	Bönderna och deras naturligaste hunds-försvanter af <i>L—t</i>	5 "
" 8.	Vårt insjöfiske. Huru skall det förbättras? af ordföranden i Värmlands läns fiskeristyrelse, medicine o. filosofi dr <i>Carl Cederström</i>	10 "
" 9.	Häuförelsens makt och betydelse af <i>En återkommen svensk-amerikan</i>	5 "
" 10.	Medeltidens bonde af skriftställare <i>August Strindberg</i>	5 "
" 11.	Förklaringen af människans rättigheter af skriftställare <i>Ernst Wallis</i>	10 "
" 12.	Europas kineser af redaktör <i>Valfrid Spångberg</i>	5 "
" 13.	Mera ljus. Några ord till arbetarklassen om själfundervisning af redaktör <i>K. J. Gabrielsson</i>	5 "
" 14.	Sverges småbönder. Ett ord till de frislutade i landet af redaktör <i>Viktor Larsson</i>	5 "
" 15.	Skogsbrukshälsa. En hjälpråd för smått skogsbruk af lägmästare <i>Hugo Samuelsen</i>	10 "
" 16.	Årningens medan mor väntar af skriftställare <i>Pelle Molin</i>	5 "
" 17.	Fyra dikter af skriftställare <i>Gustaf Fröding</i>	5 "
" 18.	Ledantagareman af skriftställare <i>Gustaf Nybergström</i>	10 "
" 19.	Vid utsången af <i>Ernst Ahlgren</i> (skriftställaren <i>Viktorin Benediktsson</i>)	5 "
" 20.	Sanger i kyrkorust af skriftställare <i>Verger von Heldenstein</i>	5 "

Anmärkingar och förslag i fråga om öreskrifternas expediering och spridning torde bäst adresseras till Expeditionen.

Nr 32.

SVENSKA FOLKETS ÖRESKRIFTER.

Utgifna på Folkupplysningsföretagets förlag.

Redaktör: DAVID BERGSTRÖM.

Luther och de lifegne.

Af

Kata Dalström.

Pris : 5 öre.

(Eftertryck utan redaktionens tillstånd förbjudes.)

Postadress för meddelanden i redaktionsärenden: Folkupplysningsföretaget,
Redaktionen. Stockholm.

För andra meddelanden: Folkupplysningsföretaget, Expeditionen. Stock-
holm.

Stockholm, Gustaf Lindströms boktr., 1898.

Luther och de lifegne.

Liksom alla verkliga folkrörelser, framträdde äfven *reformationen* på samma gång i vidt skilda länder, ehuru med olika styrka. Och den var lika mycket en politisk som en andlig rörelse, ehuru man i allmänhet äflas att så litet som möjligt framhålla dess politiska och sociala tendenser — och *alldeles* lämnar ur räkningen de försök, som det då alldeles omogna folket gjorde, för att afskudda det världsliga oket samtidigt med det andliga.

Likväl bära de blodiga folkresningarna i södra Tyskland och i Holland noggrannt vittne om, att "reformationssstriden" äfven var en strid för de politiska och sociala frågornas lösning och ej blott och bart en religionsstrid!

De egentliga orsakerna till reformationen voro i främsta rummet den stigande upplysningen, och därefter det olidliga förtryck, som påfven i Rom, och hela prästerskapet för öfrigt, utöfvade i både andligt och världsligt afseende, så snart "kyrkans" inträssen stodo på spel, — hvarvid är att märka att *kyrkans inträssen* här var liktydigt med deras *egna inträssen*.

För ovanlighetens skull få vi under reformationens första skede se, huru såväl furstarna som de högre samhällsklasserna, i förening med folket, enigt stredo

mot den gemensamma fienden *kyrkan, staten i staten*. Men längre fram, sedan folket förhjälpit furstarna och adeln till seger, få vi äfvenledes se, huru dessa med alla till buds stående medel söka kufva det tyska folket och förvägra det alla fri- och rättigheter! Och det oaktat furstarna just genom en resning vunnit seger i striden mot *sina* "rättmätiga" herrar, den tyska kajsaren och "den heliga kyrkan".

Luther och de protestantiska furstarna.

Reformationens egentliga ledare i Tyskland var i de kyrkliga striderna f. d. munken Luther, som genom en lycklig förmåga att vinna folket spred sina åsikter vida omkring.

En skildring af "den lille munkens" lif och värk-samhet är ej på sin plats i denna lilla skrift. Dessutom lämnas i alla för folket afsedda läroböcker utförliga lefnadsteckningar af honom.

Under sin klostertid hade Luther grundligt studerat bibeln och under dessa studier hade han fått klart för sig, att det ingenstädes i den boken stod något om "Kristi tjänares" absoluta herravälde öfver människornas själar — eller med andra ord att "kyrkans" kraf på envåldsmakt öfver människorna ingalunda var berättigat.

Ej håller stod det i bibeln på något ställe att "kyrkan" ägde makt att skänka syndernas förlåtelse, d. v. s. att meddela aflat; och med oförfärat mod drog Luther i härnad mot såväl dessa som en mängd andra irrläror och missbruk.

I sina tal och stridsskrifter hade Luther på ett alldeles särskilt sätt lyckats vinna furstarna och adeln på sin sida. Han förkunnade nämligen öfverallt, att påfven ingalunda, enligt bibeln, vore någon Guds ställföreträdare på jorden och i följd däraf ej vore allena rådande öfver

såväl furstar som folk. Öfverallt sökte Luther häfda Guds och bibelns auktoritet, gentemot påfvens och kyrkans.

Dessa nya läror passade ypperligt i stycke med furstarnas egna inträssen, hvarför dessa i rent själfviska syften på allt sätt understödde Luthers reformatoriska värksamhet.

Visserligen hade Luther godt skydd af flere bland furstarna och adeln, men det fordrades, det oaktat, ett stort mod att på den tiden upptaga striden mot den allsmäktiga kyrkan, ty de läror Luther förkunnade kunde lika lätt föra honom till kättarehäktet som till erkännande och framgång.

Att Luthers efterföljare sedan försumpat hans värk, genom att i sin ordning förkunna "den rena evangeliska läran" för den enda sanna hör ej hit, lika litet som att Luther, under frihetskampens fortgång, ställde sig på furstarnas sida och därigenom svek reformationens sak, eller med andra ord ryggade tillbaka för att dra slutsatserna af de läror han själf förkunnade.

Vederdöparne.

Medan Luther efter riksdagen i Worms 1521, dit han kallats af käjsaren för att stå till svars för sina revolutionära åsikter och läror, satt i lugn och ro på slottet Wartburg, och där öfversatte bibeln och skref en del agitationsskrifter, fortsattes reformatjonsarbetet i Wittenberg af hans anhängare. Inom kort uppstodo dock oroligheter genom de alltför häftiga reformifrarnas bråd-störtade tillvägagående och inbördes strider. Vid flera tillfällen hände det att väpnade studenter och borgare stormade in i kyrkorna och hindrade mässans läsande samt krossade och förstörde hälgonbilderna och andra

religiösa föremål, som aktades och ärades af de troende katolikerna.

När så "Vederdöparna" och flere andra religiösa sekter äfven vunno talrika anhängare i Wittenberg och omnäjden, blef oredan ännu större.

Vederdöparna voro en religiös sekt, som förkastade barndopet och förkunnade, att lärdom är en öfverflödig sak, *anden* är den ende rätte "läraren". Dessutom lärde de, att "den inre uppenbarelsen" vore förmer än bibelns bokstaf, och förebrådde häftigt de öfriga reformatörerna, att dessa fäste sig för mycket vid bokstafven. Äfven en del rent sociala och politiska nydaningsfrågor hade denna märkliga sekt skrifvit på sitt program.

Det torde här vara på sin plats nämna, att vederdöparna, de i Holland så fruktade nyhetsmakarna, som djärft förkunnade *egendomsgemenskap såsom statens enda rätta grundval*, äro de s. k. anabaptisternas föregångare — och således på samma gång våra dagars baptisters, ehuru nu alla sociala spörsmål fallit bort från denna religiösa sekts läror.

Det var i synnerhet "Vederdöparnas" förakt för all lärdom, som förskräckte den akademiskt bildade *Melanchton*, Luthers vän och medhjälpare. Förgäfves sökte den lärde doktorn att lugna sinnena! Slutligen hade han ingen annan utväg än att vända sig till Luther och bedja honom återkomma till Wittenberg för att bringa reda i reformationsarbetet.

Så snart Luther fått kallelsen, skyndade han dit, trots varningar från sina vänner, och predikade häftigt mot såväl "bildstormare" som "vederdöpare" och lyckades äfven att någorlunda återställa lugnet i staden. Men rundt om ute på landsbygden sjöd och jäste det i folkets sinnen.

De lifegnes ställning.

Till de religiösa frihetsidéerna hade, såsom förut blifvit sagt, politiska och sociala spörsmål sällat sig, och äntligen år 1524 bröt den stora folkresningen ut i Syd-Tyskland. I historien är resningen känd under namnet *Bondekriget*, emedan det just var landtbefolkningen som var den ledande i denna strid.

Orsakerna till detta uppror var i främsta rummet de mäktiga feodaltherrarnas gränslösa förtryck mot sina lifegna bönder! När dessa "kristna slafvar", ty det voro de tyska bönderna, jämförde sin ställning med de fria, själfständiga böndernas i Schweiz, brast slutligen fålamodet och de djupt förbittrade bönderna reste sig mot sina förtryckare. I stora skaror tågade de uppriska bönderna omkring, och öfver allt spredo de skräck och fasa bland sina nyss så öfvermodiga förtryckare.

Innan vi gå närmare in på skildringen af själfva *Bondekriget*, skola vi lämna en bild af de lifegnas ställning i Tyskland, för att visa huru berättigad denna folkresning var. Vi kunna knappast göra oss en föreställning om de ohyggliga lidanden, som de lifegna bönderna voro utsatta för.

Fastän de voro fullständigt rättslösa gent emot sina herrar, nödgades de dock betala dryga skatter såväl till staten som till sina förtryckare, och dessa skatter utkräfdes med skoningslös hårdhet. Likaledes voro jaktlagarna på denna tid ytterst stränga — och de vilda djuren skattades vida högre än ett människolif.

Man har svårt att fatta, huru "fri jakträtt" kunde vara en af böndernas hufvudfordringar vid denna tid, men när man lärt känna jaktlagarna förstår man det — och gripes af harm öfver deras omänskliga hårdhet. Att "de nådiga herrarna" hade rätt att rida öfver bön-

dernas sädesfält och med sitt stora jaktsällskap ödelägga åkerfälten utan att betala ersättning för skadan, det gick väl ändå an. Sådant händer ej alla dagar. Vårre var, att bönderna året om nödgades åse, huru hjortar och rådjur, harar och kaniner samt annat villebråd i grund förstörde åkrarna, och att de olyckliga ägarne vid lifsstraff voro förbjudna att döda eller ens ofreda det dyrbara villebrådet. Ej håller fingo de hägna sina åkrar, ty hägnaderna voro till hinder vid "de nådiga herrarnas jakter".

Hundar fingo visserligen finnas, men på det att djuren ej skulle kunna vålla någon vidare skada var det i lag föreskrifvet, att hvarje hund, som ägdes af en bonde, skulle ha antingen frambenet krossat eller ock senorna i knäveckan genomskurna, på det han ej skulle kunna springa fatt villebrådet. Dessutom skulle hundarna bära munkorg.

För att någorlunda skydda sina åkrar och trädgårdar mot skadedjuren nödgades därför bönderna under nära 6 månader af året hålla vakt kring sina ägor, och ofta hjälpte ej ens detta, utan villebrådet förstörde fullständigt säden. Om då de utsvultna bönderna sköto ett rådjur eller en hjort, för att rädda sig själfva och familjen från hungersdöden, så kunde jaktbetjäningen utan vidare skjuta ned dem, ifall de ertappades. Och en jaktbetjänt, som skjutit en bonde för att skydda husbondens villebråd, var alltid säker om belöning af sin herre!

Ett annat lagbud, som djupt grämde bönderna, var bestämmelsen, att de, under den tid grodorna lekte, skulle om aftnarne infinna sig vid vallgrafven kring slottet och med långa spön slå i vattnet, så att ej grodorna med sitt kväkande skulle störa "de nådiga herrarnas sömn". Denna förordning var dock mera kränkande för deras själfkänsla än tryckande.

Men värst af allt var dock, att de lifegna bönderna i alla hänseenden voro prisgifna åt sina herrars godtycke, och ej blott de själfva, utan äfven deras hustrur och barn.

Vi kunna nu förhända fatta, huru förtviflad böndernas ställning var vid reformationens början, och huru ifrigt de skulle gripa fatt i allt, som de trodde skulle i någon mån kunna lindra deras hårda lott. Och i sin "okunnighet" tänkte förmodligen bönderna att, när "de nådiga herrarna" och furstarna reste sig mot sina förtryckare, borde det ej vara bönderna förmenat att äfven söka förbättra sin ställning.

Bondekriget.

Sedan det länge jäst och sjudit på djupet hos massan, bröt därför slutligen upproret ut i full låga år 1524.

Bönderna hade i 12 s. k. *artiklar* uppsatt sina fordringar, och i dessa artiklar begärdes en del fri- och rättigheter, som voro af yttersta vikt för folket att äga.

"*Det evangeliska brödraskapet*" — så kallade sig de upproriske — fordrade bland annat: "Frihet till jakt och fiske; rätt till skogshygge samt lifegenskapens upphäfvande, *emedan ju Kristus med sitt blod återlöst alla*". Dessutom begärde de rätt att själfva få tillsätta sina präster m. fl. smärre rättigheter.

Dock förklarade bönderna att, om deras fordringar strede mot bibelns ord, skulle de afstå från dem, — och till skiljedomare mellan sig och furstarna och herrarna valde de Luther.

Ett gynnsammare tillfälle att visa, hvares andas barn han var, kunde Luther ej gärna erhålla!

Luther stod vid skiljovägen, och han valde att följa den breda vägen, som ledde till ära och lycka för honom själf, lämnande det arma, förtryckta folket kvar i lifegenskapens bojar, prisgifvet åt sina herrars förtryck!

I en skrift besvarade Luther böndernas 12 artiklar, och i denna ställde han sig helt på furstarnas sida. "Visserligen — sade han — ha furstarna och herrarna genom sitt olidliga tyranni framkallat upproret, men detta förtryck tillstodde ej bönderna att göra uppror. De hädade Gud, då de grepo till vapen mot öfverheten. Dålig styrelse urskuldade ej uppror!"

Ett skönt svar af en man, som själf genom uppror mot både världslig och andlig öfverhet vunnit sina segrar!

Luthers skrift uppretade blott ännu mera bönderna. Ursinniga, som de voro, och utom sig af länge kväft raseri, kastade de sig öfver riddareborgarna och klostren, hvilka jämnades med marken. Männen och kvinnorna mördades och de nyss så brutala herrarna stodo maktlösa mot sina forna slafvar.

Hela Sydtyskland stod i eld och lågor!

I Thüringen hade bönderna till anförare valt den religiöse svärmaren *Münzer*, och kriget var där nästan ett rent religionskrig

I sina proklamationer till folket kallade sig *Münzer* för "Guds tjänare och Gideons svärd". I olikhet med Luther, som grundade sin makt på den världsliga maktens representanter, furstarna, afskydde och hatade *Münzer* den världsliga makten och svärmade för kommunistiska läror. Han förebrådde äfven skarpt Luther för att denne blott höll sig till *bibelns bokstaf*, ej till dess anda, samt sade, att han blott sökte furstegunst och ej vore någon sann Kristi efterföljare! *Münzer* för sin del fordrade, att man skulle befria bönderna ur lifegenskapen och på samma gång införa egendoms-gemenskap — med ett ord i grund *reformera såväl det andliga som det världsliga samhället*.

Öfverallt hvarest *Münzer* predikade, flockade sig

folket omkring honom, och som förut blifvit sagt, var han de upproriska bödernas ledare äfven i kriget. Samman med en f. d. munk Pfeiffer, ströfvade han omkring med sina väldiga bondeskaror, brännande borgar och kloster, hvar han drog fram. Och under striderna hördes han ofta ropa till bönderna: "Käre bröder, hysen ej förbarmande, om ock *Esau* gifver eder goda ord! Låten icke blodet kallna på edra svärd!" Och bönderna själfva sade, "att ingen man, som har sporrar (adelns privilegium), vore värd att lefva."

Med religiös fanatism följde bönderna sina anförare och öfver allt måste de stolta feodalherrarna vika.

Nu blandade sig Luther ånyo i striden, genom att utgifva en skrift, i hvilken han i ett häftigt språk äggade furstarna och adeln till strid mot de för sin frihet och sina mänskliga rättigheter kämpande bönderna. Och för att kufva den mäktiga folkresningen förenade sig i broderlig endräkt både katolska och protestantiska furstar. När det gällde folkets frihet, voro de annars så oense parterna eniga!

Först vände sig de förenade furstarna till "de förvillade bönderna" och erbjödo dem "nåd", ifall de ville utlämna sina anförare — vissa om att de oordnade folkhoparna, utan ledare, lätt skulle bli deras byte. Men bönderna vägrade att göra sig skyldiga till ett dylikt nidingsdåd.

Vid Frankenhäusen den 25 maj 1525 kom det till strid mellan bönderna och de förenade furstarnas härar, och efter en ytterst skarp strid blefvo bönderna slagna.

Münzer lyckades fly, men blef inom kort fången. Sedermera afrättades Münzer och Pfeiffer samt flere af de ledande bönderna, sedan de först undergått den grymmaste tortyr.

Sedan upproret kufvats skulle en blodig hämd

utkrävas! Och de frihetsälskande bönderna skulle dyrt plikta för sin "förmäthenhet".

För sin omänskliga hårdhet mot de skingrade och värnlösa bönderna omtalas särskilt *Georg von Woldberg* från Würtemberg, ett riktigt odjur i människohamn!

Det beräknas att öfver 50,000 människor fått sätta lifvet till i Bondekriget.

Äfven *Reformationen* i sin helhet led afbräck genom denna mäktiga folkrörelse, ty många af furstarna, som förut gillat "den nya läran", blefvo avogt sinnade mot densamma, när de sågo, att den förmådde väcka upp själfva bönderna ur deras slöa ligkiltighet.

"Bondekriget" i Tyskland är en af de viktigaste folkresningar, som någonsin ägt rum, just därför att i densamma deltog landtbefolkningens kärna, bönderna. Men "Bondekriget" är äfven märkligt därigenom, att det förtryckta folket redan då, på bibelns grundval, så att säga med den till sköld, förkunnade just de läror om *frihet, jämlikhet* och *broderskap* som våra dagars väldiga proletärskaror förkunna i mänsklighetens och rättvisans namn.

Svenska Folkets Öreskrifter

N:r 1.	Veta, vilja, vinna af redaktör <i>Mauritz Hellberg</i>	5 öre.
„ 2.	Folkens vandringar af filosofie doktor <i>O. W. Ålund</i>	10 „
„ 3.	Profeterna — oppositionsmännen inom Israels folk af <i>L.</i>	10 „
„ 4.	Ordens-humbugen af redaktör <i>Axel Svenson</i>	5 „
„ 5.	Egna hem på egen torfva af skriftställare <i>J. Stadling</i>	5 „
„ 6.	Lungsoten och dess bekämpande af läkaren d:r <i>Paul Rosenius</i>	10 „
„ 7.	Bönderna och deras naturligaste bundsförvanter af <i>L-t</i>	5 „
„ 8.	Vårt insjöfiske. Huru skall det förbättras? af ordföranden i Värmlands läns fiskeristyreelse, medicine o. filosofie d:r <i>Carl Cederström</i>	10 „
„ 9.	Hämförelsens makt och betydelse af <i>En återkommen svensk-amerikan</i>	5 „
„ 10.	Medeltidens bonde af skriftställare <i>August Strindberg</i>	5 „
„ 11.	Förklaringen af människans rättigheter af skriftställare <i>Ernst Wallis</i>	10 „
„ 12.	Europas kineser af redaktör <i>Valfrid Spångberg</i>	5 „
„ 13.	Mera ljus. Några ord till arbetareklassen om själfundervisning af redaktör <i>K. J. Gabrielsson</i>	5 „
„ 14.	Sverges småbönder. Ett ord till de frisinnade i landet af redaktör <i>Viktor Larsson</i>	5 „
„ 15.	Skogshushållning. En hjälpreda för smärre skogsägare af jägmästare <i>Hugo Samzelius</i>	10 „
„ 16.	En ringdans medan mor väntar af skriftställare <i>Pelle Molin</i>	5 „
„ 17.	Fyra dikter af skriftställare <i>Gustaf Fröding</i>	5 „
„ 18.	Undantagsgumman af skriftställare <i>Gustaf af Geijerstam</i>	10 „
„ 19.	Vid sotsången af <i>Ernst Ahlgren</i> (skriftställarinnan <i>Viktoria Benedictsson</i>)	5 „
„ 20.	Sånger i kyrktornet af skriftställare <i>Verner von Heidenstam</i>	5 „

Anmärkingar och förslag i fråga om öreskrifternas expedition och spridning torde behåget adresseras till Expeditionen.

Nr 21.	Några ord om bakterier af doktor <i>Rikard von Post</i>	5 öre
" 22.	Social själfhjälps af redaktör <i>Axel Daniellsson</i>	10 "
" 23.	Italienska bönder af <i>Saxon</i> (redaktören <i>Johan Lindström</i>)	10 "
" 24.	Tsar <i>Peter</i> af skriftställare <i>Verner von Heidenstam</i>	5 "
" 25.	Handledning i jaktvård af jägmästare <i>Hugo Samzelius</i>	10 "
" 26.	Gladstone af skriftställare <i>Emil Svensén</i>	10 "
" 27.	Bismarck och hans verk af filosofie doktor <i>O. W. Ålund</i>	10 "
" 28.	En resa genom <i>Holland</i> af lektorn fil. doktor <i>Johan Erikson</i>	10 "
" 29.	Onödig, onyttig, orättvis. <i>Hvad våra motståndare säga om rösträtsreformen</i> af lektorn fil. doktor <i>Johan Bergman</i>	5 "
" 30.	Den politiska rösträtten och skatterna af filosofie doktor <i>Knut Wicksell</i>	5 "
" 31.	Allmänbildning af <i>Wollmer Froste</i>	5 "
" 32.	Luther och de lifegne af skriftställarinnan <i>Kata Dalström</i>	5 "
" 33.	Upplysning och frigörelse af skriftställarinnan <i>Hilda Andersson</i>	10 "
" 34.	Mogenhet och omogenhet af <i>L—t</i>	10 "
" 35.	Om läsning af skriftställarinnan <i>Ellen Key</i>	5 "

Folkupplysningsföretagets adresser.

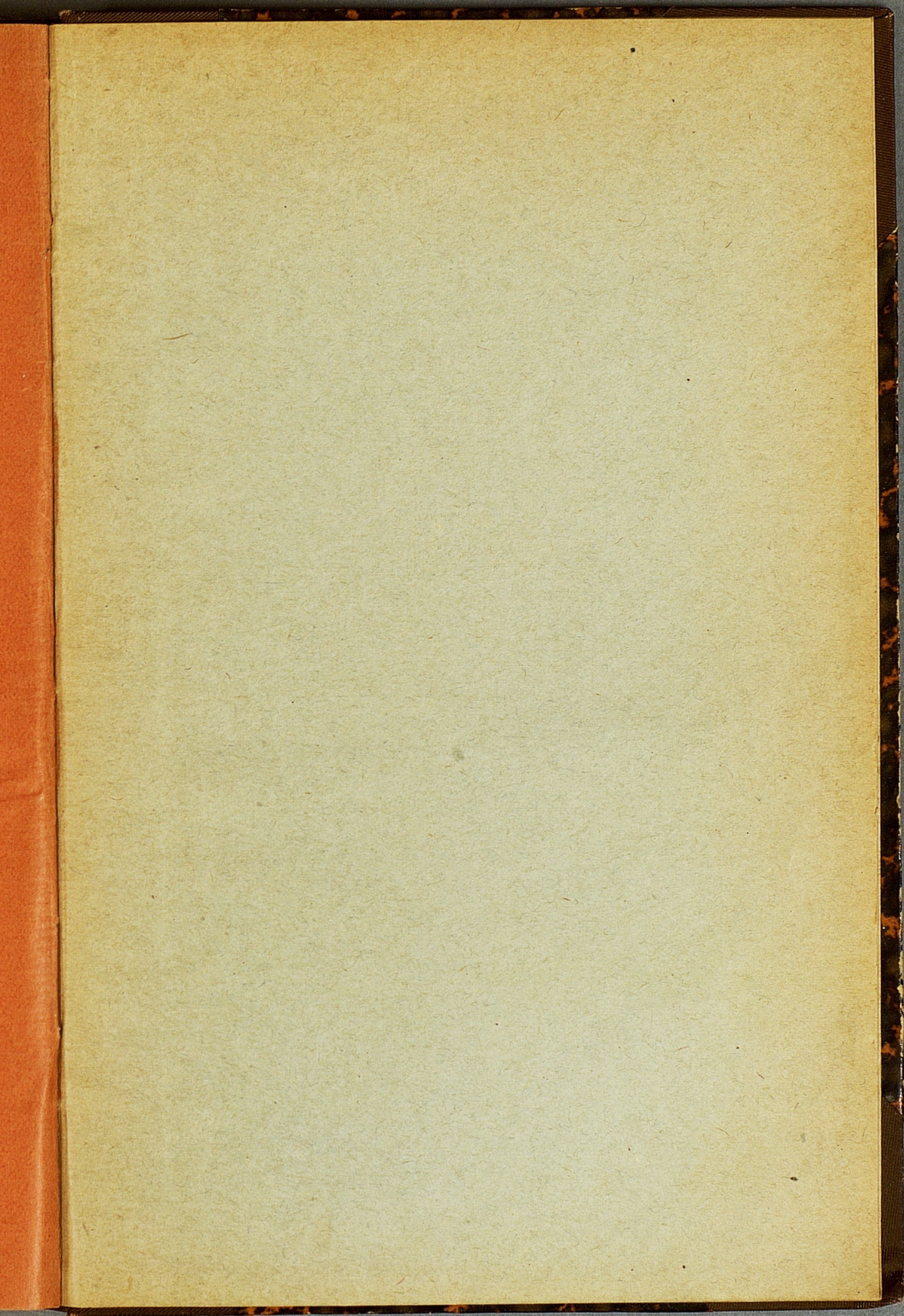
Alla meddelanden i redaktionsärenden torde adresseras:
 Folkupplysningsföretaget.
 Redaktionen. Stockholm.

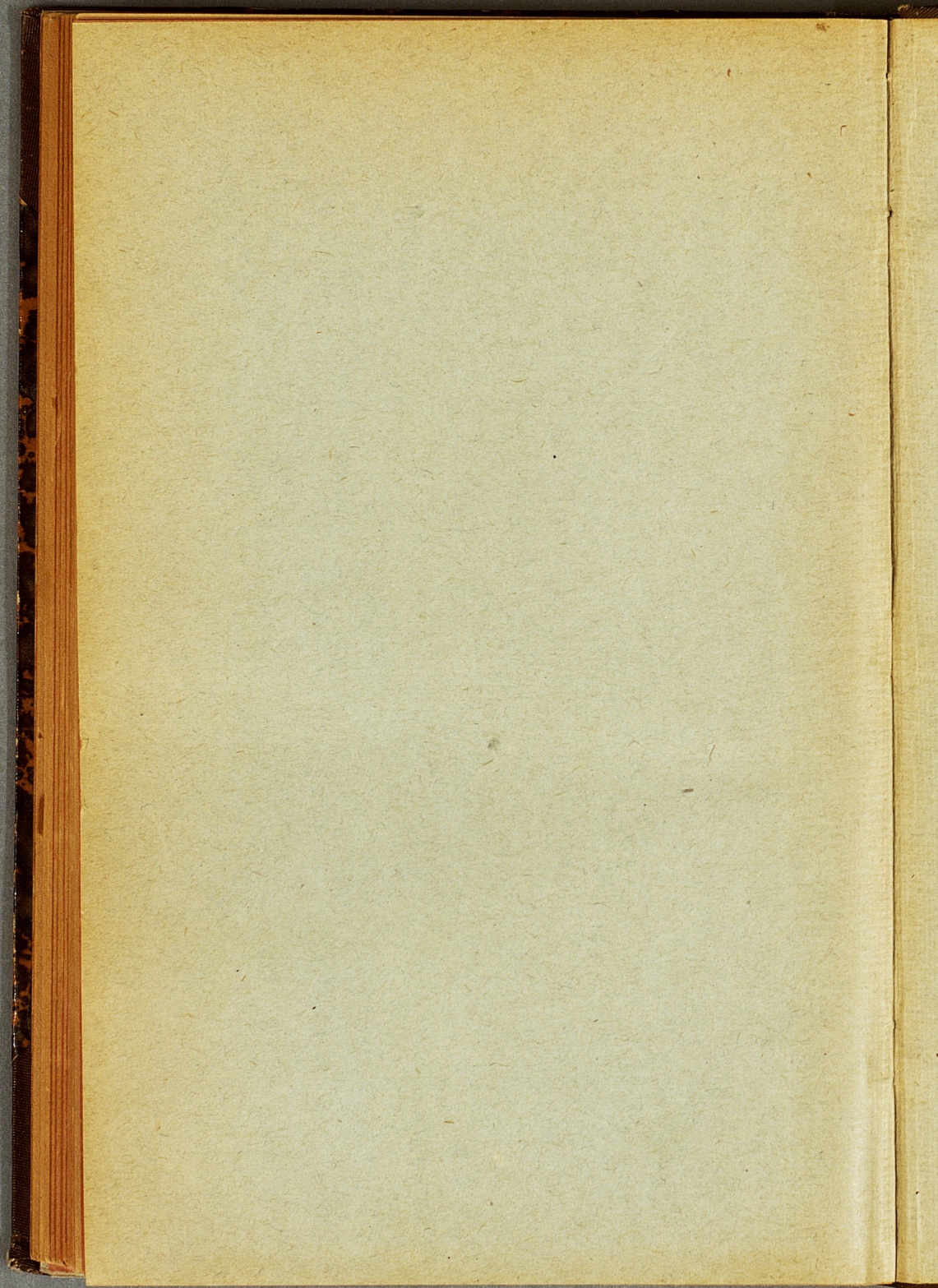
Alla meddelanden, som röra öreskrifternas försäljning och expediering, torde adresseras:
 Folkupplysningsföretaget.
 Expeditionen. Stockholm.

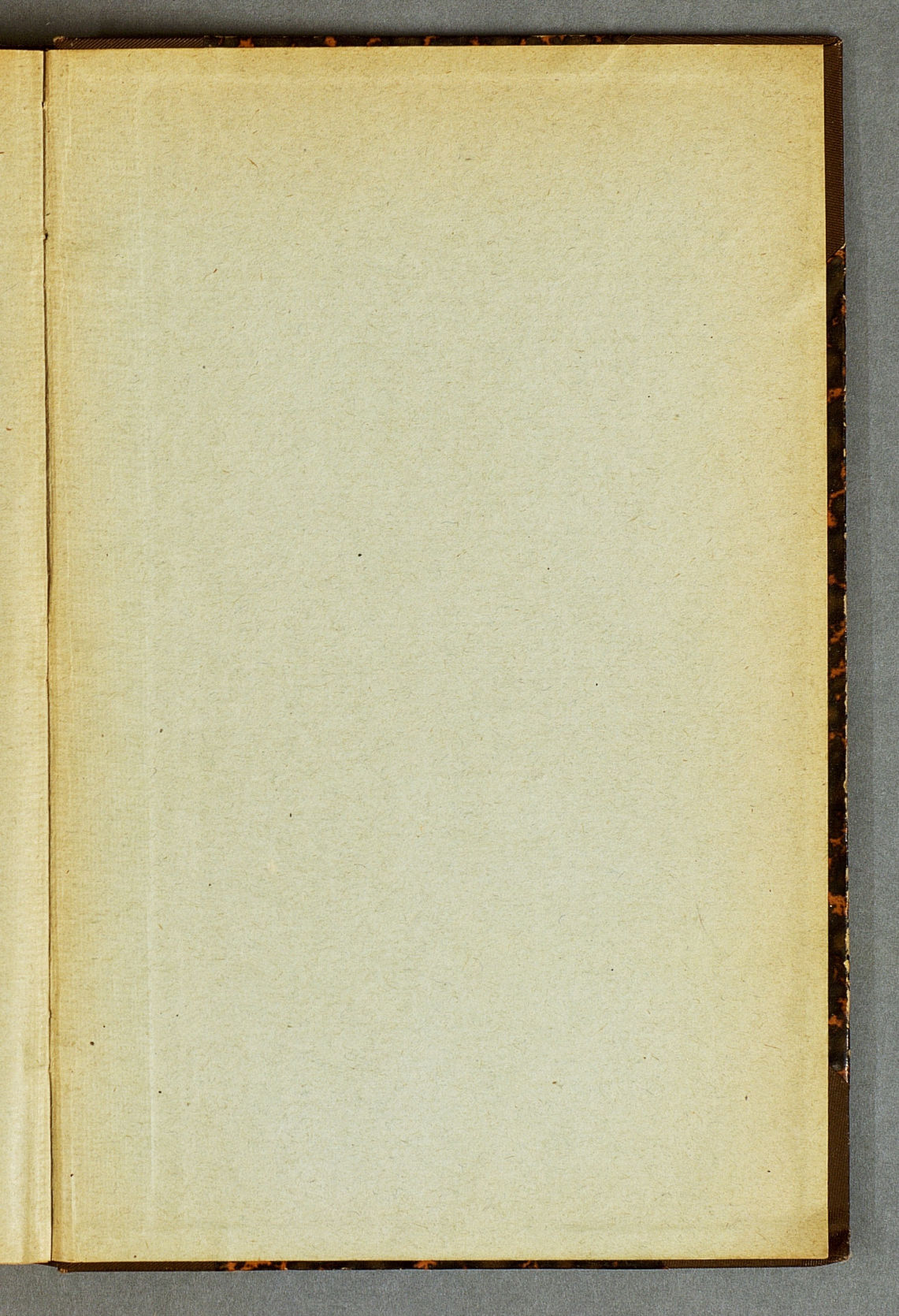
Redaktören träffas dagligen 5—6 e. m. Valhallavägen 45 B. Allm. tel. 48 07.

Expeditionen är öppen dagligen 10—11 f. m. Barnhusgatan 4.

Tidningar och tidskrifter, som gära Svenska Folkets Öreskrifter till föremål för omhändertagande eller granskning, torde behåget sända sina uttalanden till Öreskrifternas redaktion.

Kungl. biblioteket, Stockholm

50001

000 056 610

www.books2ebooks.eu